

کارنامه گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران ظرف سال‌های گذشته، حکایت از ثبت رکوردهای جابه‌جایی کالا به‌غم شدیدترین تحریم‌های بین‌المللی علیه صنعت کشتیرانی ایران دارد.

محمدرضا مدرس خیابانی، مدیرعامل گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران در یادداشتی به بندر و دریا، به نقش ناوگان ملی در رونق‌بخشی عملیات تخلیه و بارگیری در بنادر بزرگ کشور و فعال‌سازی بندر راهبردی چابهار پرداخته است.

اهمیت صنعت کشتیرانی و توجه ویژه به ظرفیت‌های حمل‌ونقل دریایی در دنیا و اثرگذاری آن بر تجارت جهانی، ظرف سال‌های گذشته دوجندان شده و این اهمیت، خود را در آمار و ارقام تجارت در دنیا بروز و ظهور داده است؛ به نحوی که بر اساس آخرین آمارهای بین‌المللی، بالغ بر ۸۵ درصد تجارت جهانی از مسیرهای دریایی انجام می‌شود و بسیاری از کشورهای دنیا که از مزیت نزدیکی به آب‌های آزاد و بنادر برخوردارند، برنامه‌هایی راهبردی را برای توسعه صنعت کشتیرانی و حمل‌ونقل دریایی تدوین و عملیاتی کرده و می‌کنند.

جمهوری اسلامی ایران نیز با دارا بودن بیش از ۸۰۰۰

کیلومتر مرز دریایی، از این حوزه غافل نشده و ظرف

سنوات گذشته تلاش کرده با تدوین اسناد بالادستی و

حرکت بر مبنای ابلاغیه‌های صادره از سوی بالاترین

مقامات حاکمیتی، در مسیر رشد و توسعه صنعت دریایی

گام بردارد.

«گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران» نیز به عنوان ناوگان ملی کشتیرانی کشور کوشیده با تدوین سند راهبردی ۵ ساله که به صورت سالانه و مستمر مورد بازنگری قرار می‌گیرد، در مسیر توسعه گام برداشته و علاوه بر نوسازی ناوگان و ورود شناورهای تازه‌نفس، با اتکای به ظرفیت‌های گسترده سرمایه‌های انسانی دریانورد خود، زمینه را برای کسب سهم بیشتر از تجارت جهانی دنیا فراهم آورد.

بر این اساس، کارنامه گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران ظرف سال‌های گذشته، حکایت از ثبت رکوردهای جابه‌جایی کالا به‌غم شدیدترین تحریم‌های بین‌المللی علیه صنعت کشتیرانی ایران دارد و با حمل سالانه حدود ۳۰ میلیون تن کالا توانسته سهم قابل ملاحظه‌ای را در واردات کالاهای مورد نیاز کارخانجات و خطوط تولیدی، نیز صادرات کالاهای ایرانی به کشورهای هدف صادراتی به نام خود به ثبت برساند. از سوی دیگر، نقش آفرینی این شرکت در رونق عملیات تخلیه و بارگیری در بنادر بزرگ کشور و فعال‌سازی بندر راهبردی چابهار نشان از نگاه توسعه‌ای و راهبردی به توسعه فعالیت‌های بندری دارد.

بر این اساس حضور جدی گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران در بندر چابهار به عنوان یکی از مهم‌ترین پروژه‌های این شرکت، هم‌اکنون این بندر راهبردی را به دومین بندر کشور تبدیل کرده است.

مروری بر کارنامه عملکرد این شرکت در بندر چابهار حکایت از روند رو به رشد عملیات تخلیه و بارگیری دارد؛ به نحوی که از ابتدای سال جاری تاکنون، بالغ بر ۷۵ هزار تی‌ای‌یو (TEU) عملیات تخلیه و بارگیری در این بندر انجام شده و پیش‌بینی بر آن است که این حجم از عملیات تا پایان سال ۱۴۰۴ از مرز ۱۳۰ هزار تی‌ای‌یو (TEU) عبور کند؛ این در حالی است که گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران آمادگی دارد با مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های مورد نیاز از محل وجوه اداره شده، در مسیر استفاده حداکثری از ظرفیت‌های این بندر اقیانوسی گام بردارد.

نکته حائز اهمیت در این میان، توجه ویژه به دریانوردان به عنوان سرمایه‌های اصلی بخش دریایی گروه کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران است که ظرف سنوات گذشته همواره تلاش شده با ارائه آموزش‌های بروز و مطابق کنوانسیون‌های بین‌المللی، در مسیر افزایش سطح دانش و مهارت‌های تخصصی این بخش از نیروی انسانی گام برداشته شود. این در حالی است که به‌مدبرنامه‌ریزی‌های انجام‌شده، تعداد دریانوردان خارجی در ناوگان کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران به صفر رسیده و سکان‌ناوگان در دست دریانوردان خیره ایرانی قرار گرفته که در تمام آبراهه‌های بین‌المللی در حال ترددند و با افتخار پرچم جمهوری اسلامی ایران را برافراشته نگاه می‌دارند.

ضمن اینکه مطابق فصل‌های آموزشی برنامه‌ریزی‌شده، با جذب دانشجویان علاقه‌مند به شغل دریانوردی به صورت بورسیه از دانشگاه‌های حائز رتبه کشور، تلاش شده کمبود نیروی دریانورد در آینده که معضل جدی پیش روی شرکت‌های کشتیرانی دنیا در سال‌های آتی است، مدیریت و تداوم حضور دریانوردان خیره ایرانی روی ناوگان تضمین شود.

روز جهانی دریانوردی فرصت ارزشمندی است تا یک

بار دیگر از تلاش‌های ارزشمند دریانوردان ایرانی و

کارکنان شغال در بخش‌های مختلف صنعت کشتیرانی

جمهوری اسلامی ایران قدردانی به عمل آید و خدمات

ارزشمند، صادقانه و ملی‌گرایانه این بخش از اقتصاد کشور

یادآوری شود.

گروه راهبردی - مرتضی فاخری -

وجود گستردگی مرزهای آبی ایران و

موقعیت ژئوپلیتیکی ممتاز در منطقه، سهم دریا در

تولید ناخالص ملی کشور همچنان ناچیز باقی مانده

است. ایران با بیش از ۵۸۰۰کیلومتر خط ساحلی

در شمال و جنوب، از ظرفیت‌های بی‌نظیری در

حوزه‌های شیلات، حمل‌ونقل دریایی، گردشگری،

انرژی‌های فراساحلی و زیست‌فناوری برخوردار

است. بااین حال، سهم اقتصاد دریا در تولید ناخالص

ملی کمتر از ۲درصد برآورد می‌شود، در حالی که در

کشورهای پیشرفته ساحلی این سهم تا ۵۰درصد نیز

می‌رسد. این شکاف نشان‌دهنده غفلت راهبردی از

ظرفیت‌های دریایی و نبود سیاست‌گذاری جامع در

این حوزه است.

به گزارش اقتصاد سرآمد، مرتضی فاخری، پژوهشگر

ارشد علوم راهبردی در مطلبی اختصاصی برای این

روزنامه در تحلیلی به سهم دریا در تولید ناخالص

ملی ایران پرداخته است. نگارنده در این مطلب با

بررسی جایگاه فعلی اقتصاد دریامحور و ظرفیت‌های

بالقوه ایران در این حوزه، چالش‌های ساختاری و

سیاست‌گذاری در توسعه اقتصاد دریایی را مورد

بررسی قرار داده است. این مطلب را در ادامه

می‌خوانید:

در شرایطی که اقتصاد جهانی به سوی بهره‌برداری

پایدار از منابع آبی و توسعه صنایع دریامحور حرکت

می‌کند، ایران نیز نیازمند بازنگری در رویکردهای

توسعه‌ای خود است. توسعه اقتصاد دریا نه تنها

می‌تواند به تنوع‌بخشی درآمدهای ملی و کاهش

وابستگی به منابع نفتی کمک کند، بلکه بستری برای

اشتغال‌زایی، ارتقای فناوری و تقویت جایگاه منطقه‌ای

کشور فراهم می‌آورد. تحقق این هدف مستلزم

هم‌افزایی میان نهادهای اجرایی، علمی و بخش

خصوصی، سرمایه‌گذاری هدفمند و تدوین نقشه

راهی منسجم برای بهره‌برداری پایدار از ظرفیت‌های

آبی کشور است.

جایگاه فعلی اقتصاد دریامحور در تولید ناخالص ملی ایران

با وجود موقعیت جغرافیایی ممتاز ایران و دسترسی

به دو پهنه آبی مهم یعنی دریای خزر و خلیج فارس،

سهم اقتصاد دریامحور در تولید ناخالص ملی کشور

همچنان در سطحی پایین و کمتر از ۲درصد باقی

مانده است. این در حالی است که ایران از ظرفیت‌های

گسترده‌ای در حوزه‌های شیلات، حمل‌ونقل دریایی،

گردشگری ساحلی، انرژی‌های فراساحلی و

زیست‌فناوری برخوردار است. بااین حال، این

ظرفیت‌ها به دلایل مختلفی به درستی به‌کار گرفته

نشده‌اند و اقتصاد دریا هنوز نتوانسته جایگاه

شایسته‌ای در ساختار اقتصادی کشور پیدا کند.

در مقایسه با کشورهای پیشرفته ساحلی، این سهم

ناچیز به‌خوبی نشان‌دهنده فاصله قابل توجه ایران با

الگوهای موفق جهانی است. برای نمونه، در برخی

کشورهای عضو اتحادیه اروپا، سهم اقتصاد دریا از

تولید ناخالص ملی به بیش از ۴۰ تا ۵۰درصد می‌رسد.

این کشورها با توسعه زیرساخت‌های بندری،

بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و سیاست‌گذاری‌های

منسجم، توانسته‌اند از دریا به‌عنوان یکی از ارکان

اصلی رشد اقتصادی، اشتغال‌زایی و توسعه پایدار

بهره‌برداری کنند. در مقابل، ایران با وجود منابع

مشابه، هنوز نتوانسته است از این فرصت‌ها

بهره‌برداری مؤثری داشته باشد.

عقب‌ماندگی ایران در این حوزه را می‌توان به عوامل

متعددی نسبت داد. نبود یک طرح جامع ملی برای

توسعه اقتصاد دریامحور، ضعف هماهنگی میان

نهادهای اجرایی، علمی و بخش خصوصی، کمبود

سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های بندری و لجستیکی

و همچنین عدم بهره‌گیری از فناوری‌های نوین،

از جمله موانع اصلی در مسیر توسعه این بخش

به‌شمار می‌روند. علاوه بر این، چالش‌های حقوقی،

زیست‌محیطی و مدیریتی نیز مانع از شکل‌گیری یک

نظام پایدار و کارآمد در بهره‌برداری از منابع دریایی

شده‌اند.

مطالعات انجام‌شده توسط وزارت علوم، تحقیقات

و فناوری و گزارش‌های منتشرشده از سوی اتاق

بازرگانی ایران نیز بر این عقب‌ماندگی تأکید دارند.

این منابع با ارائه داده‌های آماری و تحلیلی، بر

لزوم تدوین راهبردهای ملی، تقویت آموزش‌های

تخصصی و ایجاد بسترهای مناسب برای جذب

سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در حوزه‌های

دریایی تأکید کرده‌اند. به‌باور کارشناسان، در صورت

اجرای سیاست‌های هدفمند و هماهنگ، می‌توان

سهم اقتصاد دریا را در میان‌مدت تا حدود ۲۰درصد

از تولید ناخالص ملی افزایش داد و از این طریق گامی

مؤثر در جهت تنوع‌بخشی به اقتصاد کشور برداشت.

ظرفیت‌های بالقوه اقتصاد دریامحور در ایران

ایران با برخورداری از بیش از ۵۸۰۰کیلومتر خط

ساحلی در شمال و جنوب کشور، یکی از کشورهای

دارای موقعیت ممتاز دریایی در منطقه محسوب

می‌شود. این گستردگی مرزهای آبی، امکان دسترسی

به منابع متنوع طبیعی، مسیرهای تجاری بین‌المللی و

ظرفیت‌های زیست‌محیطی را فراهم کرده است که در

صورت بهره‌برداری هدفمند، می‌تواند نقش مهمی

در توسعه اقتصادی ایفا کند. سواحل جنوبی کشور

به‌ویژه در استان‌های هرمزگان، بوشهر و سیستان

و بلوچستان، از نظر دسترسی به آب‌های آزاد و

موقعیت ژئوپلیتیکی، فرصت‌های بی‌نظیری برای

تبدیل شدن به قطب‌های اقتصادی دارند.

در حوزه‌های کلیدی مانند شیلات، گردشگری

دریایی، نفت و گاز فراساحلی، حمل‌ونقل

و لجستیک و زیست‌فناوری دریایی، ایران

ظرفیت‌هایی دارد که تاکنون به‌طور کامل مورد

بهره‌برداری قرار نگرفته‌اند. صنعت شیلات با

تنوع گونه‌های آبزی و امکان صادرات گسترده،

گردشگری دریایی با جاذبه‌های طبیعی و

فرهنگی و بهره‌برداری از منابع انرژی فراساحلی

با فناوری‌های نوین، همگی می‌توانند به‌عنوان

پیشران‌های اقتصاد آبی کشور عمل کنند. همچنین

توسعه زیست‌فناوری دریایی با تکیه بر دانش بومی

و همکاری‌های بین‌المللی، می‌تواند زمینه‌ساز

«سرآمد» تحلیل کرد؛

«سهم خواهی دریا»

در تولید ناخالص ملی ایران

نگاهی تحلیلی به چالش‌های سیاست‌گذاری

در توسعه اقتصاد دریایی

آموزش‌های تخصصی و انتقال فناوری از طریق

همکاری‌های بین‌المللی است.

موانع حقوقی، زیست‌محیطی و مدیریتی نیز در

بهره‌برداری پایدار از منابع دریایی نقش بازدارنده

دارند. نبود قوانین شفاف و به‌روز در زمینه مالکیت،

بهره‌برداری و حفاظت از منابع آبی، موجب

سردرگمی سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی شده

است. از سوی دیگر، نگرانی‌های زیست‌محیطی

و نبود نظام‌های پایش مؤثر، مانع از توسعه متوازن

و پایدار در حوزه‌هایی مانند گردشگری دریایی و

شیلات صنعتی شده‌اند. برای عبور از این چالش‌ها،

باید چارچوب‌های حقوقی و مدیریتی بازنگری

شوند و رویکردی مبتنی بر توسعه پایدار و

مشارکت‌محور در دستور کار قرار گیرد.

راهکارهای ارتقای سهم دریادر تولید ناخالص ملی

افزایش سهم دریا در تولید ناخالص ملی ایران نیازمند

تدوین و اجرای سیاست‌هایی است که با نگاهی جامع

و آینده‌نگر، توسعه دریامحور را در اولویت قرار

دهند. این سیاست‌ها باید فراتر از اقدامات مقطعی

و پراکنده، به‌صورت یکپارچه و هماهنگ میان

نهادهای مختلف طراحی شوند و اهداف مشخصی

برای بهره‌برداری پایدار از منابع دریایی، توسعه

زیرساخت‌ها و ارتقای جایگاه ایران در اقتصاد آبی

جهانی داشته باشند. وجود چنین نقشه راهی می‌تواند

مسیر سرمایه‌گذاری، آموزش و فناوری را هموار

کرده و از اتلاف منابع جلوگیری کند.

در کنار سیاست‌گذاری داخلی، تقویت همکاری‌های

منطقه‌ای و بین‌المللی نقش مهمی در ارتقای

ظرفیت‌های دریایی کشور دارد. ایران با قرارگیری

در مسیر کریدورهای مهم تجاری و همسایگی

با کشورهای ساحلی، می‌تواند از طریق توافقات

دوجانبه و چندجانبه، به توسعه حمل‌ونقل دریایی،

تبادل فناوری و بهره‌برداری مشترک از منابع آبی

بپردازد. شرکت در پروژه‌های منطقه‌ای مانند توسعه

بنادر، خطوط کشتیرانی و حفاظت از محیط‌زیست

دریایی، می‌تواند جایگاه ایران را در اقتصاد آبی

منطقه تثبیت کند.

توسعه آموزش‌های تخصصی، پژوهش‌های کاربردی

و فناوری‌های نوین در حوزه دریاء، از دیگر ارکان

کلیدی این مسیر است. دانشگاه‌ها و مراکز علمی

باید با تمرکز بر رشته‌های مرتبط با علوم و مهندسی

دریایی، زیست‌فناوری، مدیریت منابع آبی و اقتصاد

دریا، نیروی انسانی ماهر و کارآموده تربیت کنند.

همچنین حمایت از پژوهش‌های فناورانه و ایجاد

مراکز نوآوری دریایی، می‌تواند زمینه‌ساز بومی‌سازی

فناوری‌های پیشرفته و ارتقای توان رقابتی کشور در

بازارهای بین‌المللی شود.

در مجموع، جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی

در صنایع دریایی، شرط لازم برای تحقق اهداف

توسعه‌ای است. ایجاد مشوق‌های مالی، تضمین

امنیت سرمایه‌گذاری و تسهیل فرایندهای اداری

می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران را جلب کند. همچنین

با بهره‌گیری از ظرفیت مناطق آزاد و ویژه اقتصادی،

می‌توان بستر مناسبی برای مشارکت بخش خصوصی

در پروژه‌های بزرگ دریایی فراهم ساخت. این

اقدامات در کنار هم، می‌توانند سهم اقتصاد دریا را

از حاشیه به متن اقتصاد ملی آورده و نقش آن را در

توسعه پایدار کشور پررنگ‌تر کنند.

بدون شرح

قاب دوربین

عکس: امیربشارتی

بدون شرح...

فریاد عریزی - اقتصاد سرآمد